

VOKIEČIŲ PABĖGĖLIŲ UŽRAŠYTOS POKARIO DAINOS

Parengė KOSTAS ALEKSYNAS

Baigiantis Antrajam pasauliniam karui, į Lietuvą plūstelėjo vokiečių pabėgėlių srautas. Vieni čia apsistojo pabėgę iš belaisvių stovyklų, bet pagrindinė jų masė, bado verčiausi, paliko Rytprūsius (dab. Kaliningrado sritį) ir atvyko į mūsų kraštą ieškoti duonos kąsnio ir pastogės.

To meto situaciją aiškiai atspindi šis vienos senutės vokietės, radusios prieglobstį Lietuvoje, pasakojimas.

„1945 metais, sovietų gaujoms artėjant, palikau Pr. Eilau [Ylavą. – K. A.] ir bėgau kartu su kitais prūsų vokiečiais link Karaliaučiaus. Tačiau Karaliaučių pasiekti tik mažai kam pavyko. Vieną ankstų rytą pasigirdo moterų ir vaikų klyksmas, kad rusai jau čia. Ir mane šiurpas nukrėtė, kai pamačiau keliu važiuojant sovietinius tankus: per pabėgėlių vežimus, gyvulius ir žmones, o kulkosvaidžiai žėrė ugnį į kairę ir į dešinę. Pravažiavus sovietų tankams, kelias liko „laisvas“ sovietų kariuomenei, kuri tai pėsčia, tai važiuota įvairiausios rūšies vogtais vežimais tūkstančiais traukė Karaliaučiaus link. Aš ir dabar stebiuosi, kaip tuomet gyva išlikau.

Mes nujautėme, kad dar bus ne viskas. Ir neapsirikome. Sovietų kariuomenė užplūdo, kaip kadaise Atila, ugnimi ir kardu. Tūkstančiai žmonių buvo be mažiausios kaltės nušauti ir žiauriausiai nukankinti. Šios orgijos tik po kelių mėnesių šiek tiek aprimo, bet gyvenimas nepagerėjo. Visi gyvuliai ir kitokia maisto atsarga pradžioje mėtėsi visur – kariviai, būdavo, nušauna kokį gyvulį, išsipjauna gabalą mėsos ir taip jį palieka gulėti. O vokiečiams buvo griežtai uždrausta likusią mėsą pasiimti – taip viskas ir likdavo pūti laukuose. Po tokios kelių mėnesių sovietinės tvarkos Rytprūšiai paliko kaip iššluoti ir prasidėjo tikras badas. Badu žmonės mirė masiniai ir buvo pakasami bet kur. Tuo metu pasklido Rytprūsiuose kalbos, kad anoje pusėje Nemuno, Lietuvoje, galima rasti prieglaudą ir maisto. Nors ir netikėjau, bet norėjau pamėginti paskutinį kartą išsigelbėti iš bado mirties. Ir taip 1947 metų vidurvasarį pėsčiomis naktį perėjau Rytprūsių – Lietuvos sieną ir elgetaudama atėjau iki Šiaulių.

Tai nebuvo gandas – lietuviai tikrai mases atbėgančių vokiečių šelpė maistu, pinigais ir rūbais. Nebodami griežčiausios baudmės, mus slėpė ir ramino. <...>

Lietuva ne tik man, bet ir visiems Rytprūsių vokiečiams buvo šventas vardas. Šį vardą mes kiekvienoje maldoje minėjome su pagarba ir prašėme Jai Dievą laisvės už mūsų išgelbėjimą iš bado mirties ir slėpimą nuo azijatinių pavergėjų. Dar ir dabar prisimenu vieną maldą, kurią kas dieną kartojau tūkstančiai vokiečių atbėgėlių Lietuvoje:

*So leb Du wohl, Litauerland,
Uns Ostpreussen so wohlbekannt!*

*Wir kamen zu Dir krank, hungrig und nackt,
Jetzt sind wir gesund, jetzt sind wir satt...*

*In späteren Tagen werden Enkel Dir sagen,
Was Du uns warst in unseren Plagen...*

(Pasaulio lietuvių bendruomenės Vokietijos krašto valdybos informacijos. – Weinheim a.d. Bergstrasse, 1953, Nr. 36–37, p. 6, 8. Giesmės vertimas: „Gyvuok, Lietuvos krašte, nums, rytų prūsams, gerai žinomas! Mes atėjome pas Tave ligoli, alkani ir nuogi, dabar esame sveiki, dabar esame sotūs... Ateity vaikaičiai Tau sakys, kas Tu nums buvai per mūsų negandas...“)

Ir kiti vokiečiai pabėgėliai, sugrįžę į Vokietiją, labai palankiai atsiliepė apie juos pri-
glaudusius lietuvius. Gyvendami sykiu, jie patyrė ir mūsų kraštą išstikusius sunkumus,
regėjo prievartinę kolektyvizaciją, trėmimus į Sibirą, priešinimosi primestinei santvarkai
stiprėjimą, partizaninės kovos išiliepsnojamą. Kai kurie vokiečiai ne tik išmoko kalbėti
lietuviškai, bet ir įsiminė tada taip intensyviai plitusių „miškinų“ dainų. Tuo metu Vaka-
rų Vokietijojeėjusiame lietuvių leidinyje „Pasaulio lietuvių bendruomenės Vokietijos kraš-
to valdybos informacijos“ buvo pasakojami Lietuvoje patirti jų išgyvenimai, įspūdžiai,
na, ir atmintyje išlikusios pokario dainos – ištisos ar jų nuotrupos. Keletą tų dainų čia ir
pateikiame. (Pataisomas vienas kitas suklydimas, apsirikimas.)

Nuoširdžiai aciū mitologei iš Bonos Yvonne'ai Luven, nukopijavusiai ir atsiuntusiai
šio leidinio publikacijas, kuriose pateikiamos šios dainos ir rašoma apie jų dainavimą.

1. ROŽĖS SUŽYDĖJO, ŽVAIGŽDĖS SUMIRGĖJO

Rožės sužydėjo, žvaigždės sumirgėjo,
Rožėmis pražydo girių ažuolai.
Jaunas partizanas taip mergaitei tarė:
– Sudie, aš išeinu, negrišiu ilgai.

Jis pasiėmė kieto plieno kardą,
Sunkų automatą ant jaunų pečių
Ir jaunai mergaitei lūpas nubučiaavo:
– Sudie, aš išeinu prie savo pulkų.

Rodos, tyliai ėjo, niekas negirdėjo
Ir mėnulis švietė, rodos, neaiškiai.
Vos tiktai prašvitus, pasigirdo šūvis,
Priešas pastebėjo, kur ėjo jisai.

Mergaitė suprato tą pavojaus žygi,
Rankomis uždengė mėlynas akis,
Šilko nosinaitę ašarom suvilgė,
Tarė: – Partizane, tau žiauri mirtis.

Jis dar toli buvo nuo savojo būrio,
O priešų sutiko jį keli šimtai.
Ir jisai kovojo su priešų daugybe,
Pakol jį dar laikė dangaus angelai.

Ir jisai kovojo su prūsų daugybe,
O tokiai daugybei trūko šovinių.
Paskutiniu šūviu sau krūtinę vėrė,
Tarė: – Pasiduoti gyvas negaliu.

Priešai pastebėjo, kad jisai negyvas,
Puolė kaip išalkę, alkani vilkai.
Laikrodėlį sega ir batus nuauna,
O skribai vis klausia: – Ar nepažinai?

Kišenes išverčia, dokumentų ieško,
Kad galėtų turtą, ūkį konfiskuot.

Mergaitė iš rūtų jam vainiką pina,
Per naktis nemiega, gaudžiai verkdamą.
Nori sužinoti, kur laidos lietuvių,
Kad galėtų kapą puošti paslapčia.

2. VAI PASIMELSKI, MIELA MAMA

Vai pasimelski, miela mama,
Už mano laimę ir mane.
Sunki sūnaus dalia benamio,
Ir vargstu vargstu aš miške.

Tuos poterius, kuriuos išmokei,
Niekad nesukalbu ramiai,
Nes raudonų plėšikų gauja
Mus gauda tyliai, atkakliai.

3. TYLIAI GĘSTA PARAUDUSI SAULĖ

Tyliai gęsta paraudusi saulė,
Aš pro gimtąjį sodžių einu.
Gal būt viską pamiršiu pasauly,
Bet tavęs pamiršt negaliu.

Nusiminęs ir klevas senelis:
Daug jis matė sunkių valandų.
Matė vežant į Sibirą žmones,
Matė sodžius pilnus gaisrų.

Liūdna grįžus į gimtąjį sodžių:
Matos krūvos tiktai pelenų.
Liūdnas vaizdas širdies nepaguodžia,
Daugel ašarų krinta gailių.

Tik Nevėžis šnara ir teka,
Glosto galvas pilkų akmenų.
Daugel matė kovų jis už laisvę
Ir ne kartą pasruvo krauju.

4. BALTU SNIEGU KLOTA LIETUVOS ŽEMELĖ

Baltu sniegu klotą Lietuvos žemelė
Ir nakties šešėlis glūdi neramus.
Tik ramiai sau ilsis broliai partizanai,
O jų likimas laukia toks žiaurus.

Staiga pasirodė jau už lango priešas –
Ėmės partizanai ginklus į rankas
Ir vienas po kito patylomis slinko,
Manė, kad čia buvęs priešas nesupras.

Staiga pasigirdo jau už lango šūvis
Ir ugnies raketės apšvietė laukus.
Krito jau ant žemės narsūs lietuviai,
Kovojęs dėl laisvės ne vienus metus.

Tik tamsi naktelė ji tyliai apgaubė,
Sakė lyg motulė: – Mylimas sūnau,
Tau buvo paskirta tik tokia laimužė,
Kai dar mažutėlį tave auginau.

Baltas gražus veidas, merkės melsvos akys,
Plaukai garbanoti puošė jam pečius.
Tu pasiaukojai Lietuvai Tėvynei –
Laimins tav Aukščiausias, ilsėkis ramus.

5. VAKARŲ VĖJELIS BĖGIOJO IR ŽAIDĖ

Vakarų vėjelis bėgiojo ir žaidė
Daržely tarp rūtų žalių.
Tartum nusiminus rožė žiedus skleidė,
Supos tarp jurginų žalių.

Tarp žaliųjų rūtų, rausvųjų jurginų
Vaikščiojo mergaitė graži.
Ant jos rausvų skruostų ašaros sužibę,
Nuliūdus galvojo jinai:

Ak Dievuliau brangus, kokia nelaiminga
Mūsų mylima šalis.
Pavergė ją rusai, taip žiauriai kankina –
Gali plyšt iš skausmo širdis.

Tu šalis gimtoji, mūsų motinėle,
Mes, pavergti tavo vaikai,
Ašaromis plūstam ir liūdnai dejuojam
Po pikta svetimtaučio ranka.

Mes visi lietuviai mylime tėvynę,
Nesibijom mirti už ją.
Trokštam visi laisvės, kad laiminga būtų
Kraujuose paskendus tauta.

Lietuvos žemelė vien skęsta kraujuose
Laisvę mylinčių žmonių,
Mėtosi lavonai nekaltųjų brolių
Patvoriais, gatvės' siaurose.

Tad visi kovokim prieš plėšikų gaujas, –
Iškovosim laisvę drąsiai.
Liksim laimingi, tėvynės gynėjai,
Ir dainuosim sau dainas linksmai.

Vakarų vėjelis sukaukė daržely,
Suardė mergaitei mintis.
Saulė nusileido už aukštų kalnelių,
Tėvynę apgaubė naktis.

6. PAKVIPO PARAKU PASAULIS

Pakvipo paraku pasaulis,
Pasklido šūviai alkani.
Skaisti raudona saulė leidos,
Nuskendo ežero dugne.

Išėjo Ažuolas ir Vėtra,
Veidai žibėjo jų drąsa.
Jiems žalios klevo šakos mojo
Ir lapai mirgėjo rasa.

Suklupo rūtose mergaitės,
Žolynai glostė veidus jų.
Melsvas akis į dangų kėlė
Kaip lino žiedą prie rasos.

– Gražink, Aukščiausias, mūsų brolius,
Gražink sūnelius į namus, –
Malda parvirko vakarinė,
Kaip tyli vasaros naktis.

Kai sutema ant žemės skleidžias,
Kai paukščiai grįžta į namus, –
Skaisti raudona saulė leidžias
Ir skęsta ežero dugne.

7. SAULUTĖ NUSILEIDO

Saulutė nusileido,
Sutemo vakarai,
O mūsų tėviškėlę
Užvaldė kraugeriai.

Išėjo pikti prūsai,
Išeis ir kraugeriai,
O mūsų tėviškėlę
Gyvens tik lietuviai.

Atėję azijatai
Užvaldė namelius
Ir uždraudė seselėms
Sėt rūtų darželius.

Kai vežė į Sibirą –
Vagonai užkalti,
Verkė maži vaikeliai,
Nuo tėvų atskirti.

Negaila jiems lietuvių,
Tų rūtų žydinčių,
Negaila azijatams
Mūs brolių vargstančių.

Ėjo stribukų pulkas
Per tėviškės laukus,
Paklausė motinėls:
– Kurgi tavo sūnus?

Močiutė jiems atsakė:
– Sūnelio nežinau!
Ak Dievulėliau brangus,
Pati aš pražuvau.

Budėk budėk, lietuvi,
Už laisvę Lietuvos, –
Kai driskius pamatysim,
Kulkosvydžiai kvatos.

8. GRAŽU, KAI SKAMBA SUTARTINĖ

Gražu, kai skamba sutartinė
Daina, ramintoja širdies.
Gražu sugrįžti į Tėvynę,
Išvysti laisvę mūs šalies.
    Į kovą, lietuvių sūnūs,
    Verskim jungą svetimų!
    Į kovą, – brangią laisvę
    Reiks iškovot krauju!

Ir jei Tėvynė tave šaukia,
Kovok linksmai, su šypsena!
Ir neužmiršk, kad tavęs laukia
Tavo mergaitė mylima.
    Į kovą...

Gana tų judų išdavikų,
Gana tų ašarų gailių!
Prikelsim iš kapų Tėvynę,
Jai negailėsime aukų.
    Į kovą...

1–3 dainos: „Iš sugrįžusių vokiečiaiū Ernosi ir Erikosi užrašų“. Užrašytos 1950 m. rugpjūčio mėn. Spausdintos 1952, Nr. 10.

4 daina: „Iš slapta į Vokietiją atgabentų užrašų“. Spausdinta 1952, Nr. 12.

5 daina: „Iš grįžusiųjų vokiečiaiū užrašų sąsiuviniiū“. Spausdinta 1952, Nr. 13.

6 ir 7 dainos: „Partizanų dainos, užrašytos jauno iš Lietuvos sugrįžusio vokiečio“. Spausdintos 1953, Nr. 12.

8 daina: „Jaunas vokietis, ketverius metus išgyvenęs Lietuvoje“. Spausdinta 1953, Nr. 19.

THE POST-WAR SONGS RECORDED BY GERMAN REFUGEES

Arranged by *KOSTAS ALEKSYNAS*

Summary

With the end of World War II, Lithuania faced a flock of German refugees from Eastern Prussia, searching for food and shelter. In Lithuania, they also experienced and witnessed our country's hardship and unhappiness: forced collectivisation, exile, the break up of partisan resistance. Some Germans had not only learned the Lithuanian language but also memorized some partisan songs, so widely disseminated in those days. 8 songs of the type are reprinted from an edition „Pasaulio lietuvių bendruomenės Vokietijos krašto valdybos informacija“ (Information of the Board of the World Lithuanian's Community of the German area) then published in West Germany.